

הגה"צ רבי יוחנן סופר

גאב"ד ערלוי
ירושלים

מי שלא אכל בערב יוהכ"פ והגיע זמן תוספת יוהכ"פ אם מותר לו לאכול

בס"ד ירושלים ת"ו, יום א' ר"ח סיון תש"ם לפ"ק

מ"ה למטמונים יתברך משמי מעונים יד"ע ומר ידי"ג גאון ישראל והדרו נזר אלוקים על ראשו כקש"ת רבי יוסף שלו' אלישיב שליט"א כאור החמה שבעתים יהל נרו ויצין ציין נזרו.

אחרי קידה חמש מאות מול הדר"ג שליט"א.
- לפני כמה שבועות בא אלינו ש"ב בן דודי הרבני החו"ב מו"ה שלמה סופר נ"ו אשר זוכה לשמוע שיעורין כסדרן מפי ממלל רברבן כבוד הדר"ג שליט"א, והגיד לי שהדר"ג שליט"א הזכיר אצל השיעור מה שנו"ג ק"ז מרן הכתב סופר זצ"ל או"ח (סי' קיד) במי שהיה אנוס ולא היה יכול לאכול ערב יוהכ"פ עד זמן תוס' יוהכ"פ, אי המצוה דאכילת עיוהכ"פ דוחה לאיסור אכילה בזמן תוס' יוהכ"פ - והדר"ג נ"י תמה, דכשהגיע זמן תוס' יוהכ"פ שנצטוינו להתענות, אין כאן מצות אכילת עיוהכ"פ.

ולפ"ד אמרתי לש"ב נ"י, כי בליקוטי הערות שבסוף שו"ת כתב סופר (הוצאת מכון חת"ס), צוין על שו"ת שבט סופר (סי' כג) שכתב נמי בסוף התשובה דבזמן התוס' לא כתבה התורה מצות אכילת עיוהכ"פ, ותובא גם בשם שו"ת מחזה אברהם (סי' קלא) שכתב כן דזמן תוס' יוהכ"פ הוא בכלל יוהכ"פ ולא בכלל עיוהכ"פ, הרי שכיון הדר"ג נ"י בתמיהתו לדעת דו"ז מרן השבט סופר זצ"ל והגאון בעל מחזה אברהם זצ"ל.

ולכאורה פליאה נשגבה על ק"ז מרן הכתב סופר זצ"ל שלא הרגיש בזה דלכאורה צדק המחזה אברהם שכתב שזה פשוט וברור.

אשר נלענ"ד בס"ד בדעת הכתב סופר, דהנה ממה דכתיב ועניתם את נפשותיכם

בתשעה, דדרשו חז"ל (בבב"ב ת. פסחים סח: ר"ס ט. יומא ס"א) כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה וכו', כל יום תשיעי במשמע, אלא מדכתיב ועניתם את נפשותיכם בתשעה ילפינן [ר"ה ויומא שם] דמוסיפין מחול על הקדש ומתחילין להתענות בעוד תשיעי, ומי שקיים מצות אכילת יום תשיעי חייב להתחיל להתענות מזמן התוספת, ולא משום דזמן תוס' יוהכ"פ הוא כעצם יוהכ"פ, ודזה אינו, עצם יוהכ"פ לחוד וזמן תוס' יוהכ"פ לחוד, ובזמן תוס' יוהכ"פ ליכא כרת, כדאיתא ביומא שם, ועיין תוס' כתובות (מו. ד"ה למסר) דתוס' יו"ט הוא דאורייתא שלא לעשות מלאכה, אבל לא הוא כעצם יו"ט גופא לענין חיוב שמחה, ולכן מותר לישא אשה בזמן התוספת, דאינו אסור משום ושמחת בחגיך, דאיסור זה אינו אלא בחגיך, שמתחיל בזמן כניסת היו"ט. אבל מי שהיה אנוס ולא קיים המצוה, יש מקום לספיקת הכתב סופר אי אתי עשה דאכילת ערב יוהכ"פ ודוחה מצות עינוי דתוס' יוהכ"פ, בדומה לפסח דכתיב גבי' לא תותירו ממנו עד בוקר, וכתיב ועצם לא תשברו בו, זו ב' פעמים הוה אמינא דעשה דאכלו את הבשר בלילה

הוי מדאורייתא, וכדילפינן בר"ה (ט.) וביומא (פ"א): מפסוק תשבתו שבתכם או משאר דרשות חז"ל, א"כ כיון דתוס' יו"ט דאורייתא ע"כ א"א ללמוד מדכתיב תמימות שלא להוסיף מחול על הקדש ושלא להתפלל יו"ט עד שתחשך, ועיי"ש שהאריך.

ואמרתי ליישב בס"ד קושייתו, דנהי דתוס' שיו"ט הוא דאורייתא לענין איסור מלאכה, מ"מ אי לאו דקיבל עליו יו"ט ממש, עדיין לכל ענין חשיב כיום מ"ט לספירה, וכמו שמבואר בתוס' כתובות (מז. ד"ה דמסר סג"ל) שכ' דלענין מלאכה תוס' יו"ט דאורייתא, אבל לא חל עליו עדיין חיוב שמחת יו"ט, [עד שיתפלל תפלת יו"ט (לשי' הרשב"א מובא בטו"ז או"ח חי' תקכז ס"ק ג), או עד שיקדש (לשי' השל"ה ומג"א רס"י תצד בשם הפוסקים)].

הזה דוחה ל"ת דעצם לא תשכרו בו כדאיתא פסחים (פס"ג), כנלענ"ד.

ונראה דראיה ברורה לזה מגמ' סוכה (מו:): דאיתא סוכה דחזיא לבין השמשות דאי איתרמי לי' סעודתא בעי מיתב בגוה ומיכל בגוה - הרי אע"ג דמשום תוס' יו"ט חל כבר איסור מלאכה, בכ"ז עדיין חיוב ישיבת סוכה עליו.

ובדרך זו אמרתי לפני התלמידים המקשיבים הי"ו ליישב תמיהתק"ז מרן ההתעוררות תשובה וצ"ל (או"ח רס"י לו) על מש"כ הטו"ז או"ח (רס"י תלד) דמאחרין להתחיל ערבית בכניסת שבעות כדי שיהיו ימי הספירה תמימות, וכ"כ בחק יעקב (ס"ס ס"ק א) - למאי דפסקינן בש"ע (סי' רס"א סעיף ג) דתוספת שבת הוי דאורייתא, וכדכתב שם במג"א (ס"ק ח) ה"נ תוספת יו"ט

בענין מוקצה ביו"ט

ולפי"ז כיון דאסרו מוקצה ביו"ט כדי שלא לית' זלזולי ביה הוי בכלל מוקצה דיש לו שורש דאורייתא או קרוב לדאורייתא, לכן שפיר כ' התו"י דלר"נ לא פריך דמוקצה חמירא והוי כעין דאורייתא.

ועוד ארהיב בנפשי להציע להד"ג שליט"א מה שאמרתי ליישב בס"ד קושיית התוס' ישנים - בתוס' רבינו פרץ ביצה (ג: ד"ה מלא), דהקשה לר"נ מברייתא דשם, דתני השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות, מותרות לאוכלן ביו"ט, דמשמע דבנולדה אסורה, ומדשחטה ביו"ט מוכח דמיירי בתרנגולת העומדת לאכילה, ולר"נ בעומדת לאכילה גם בנולד שרי. - ובש"מ בשם י"מ מתרץ קושיא זו, דר"נ נמי אית לי' הכנה דרבה, אבל לית

הנה בשלהי חורף דאשתקד זכיתי לקבל תשובתו המאירה של הדר"ג שליט"א על קושייתי לס' אמרי סופר ביצה שהיה הולך ונדפס [ע' ב הערה ג].

וגם אני בעניי ישיבתי בס"ד דברי התוס' בדומה לתירוצו של הדר"ג שליט"א, וז"ל: י"ל דבחי' חת"ס ריש מסכתין כ' דלא נחלק אדם מעולם שמוקצה מהדעת אסור בשבת ויו"ט, ולא פליגי אלא בגדר מוקצה, ומוקצה לאכילה הוא קרוב לדאורייתא ואסמכוהו אקרא דוהיה ביום השישי והכינו וכו', או דאורייתא ממש, עיי"ש. ועוד יש מוקצה דאורייתא לכו"ע, היינו הוקצה למצותו, כמש"כ בחי' מאירי ריש מסכתין.

מותר, אלא ע"כ צ"ל דלעולם מיירי בתרנגולת העומדת לאכילה, ואיירי דייקא בשבת אחר יו"ט ויו"ט אחר שבת דאסור משום הכנה, ומעתה דעת לנבון נקל דלר"נ הכל כראוי מוצק ואין מה להקשות עליו מהברייתא.

ואבקש סליחה ומחילה על שאני מטריח את הד"ג שליט"א והנני חותם בכל חותמי ברכות ובברכת שמחת יו"ט ובתפלה לעני שהקב"ה יאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ועוד ינוב בשיבה טובה דשן ורענן ולהאיר לנו באור תורתו עד יעמוד הכהן לאורים ותומים.

הק' יוחנן בה"ג מהר"מ סופר זצ"ל

לי' דגם ביו"ט דעלמא אסור גזירה יו"ט אחר השבת. וגם במהרמ"ש תי' הכי [ועיין בביאור אות ט].

ונראה בס"ד דמתני' דתנן ביצה שנולדה ביו"ט ולא בשבת מפרש לה ר"נ דאיירי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ואסור משום מוקצה, לכן קתני רק יו"ט, דבשבת דמוקצה מותר ביצה שנולדה בו מותרת, אבל הברייתא דתנא אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט וכו', דאי מיירי בתרנגולת העומדת לגדל ביצים ואסור משום מוקצה, לכאורה קשה הא ס"ל לר"נ דמוקצה בשבת

